

ISTORIA BRESLEI COJOCARILOR DIN TÎRGU SECUIESC LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XVIII-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-LEA

CSEREY ZOLTÁN

Istoria breslelor pe plan național nu este îndeajuns cercetată și publicată. Avem doar câteva lucrări de valoare care se ocupă de apariția și dezvoltarea breslelor în secolele XIV—XV, dintre care amintim lucrarea profesorului Ștefan Pascu¹. Dezvoltarea și destrămarea breslelor e mai puțin cercetată, lucrările apărute abordând problema numai pe plan local, ca cele ale lui Ladislau Fodor, Bunta Magdalena, Kovách Géza sau lucrarea lui Vladimir Diculescu, care analizează problemele specifice ale apariției și dezvoltării târzii a breslelor din Țara Românească². O lucrare de sinteză pentru dezvoltarea meșteșugurilor, a breslelor din secolele al XVII-XIX-lea nu avem.

Problema meșteșugarilor în secuime este foarte puțin studiată. În fostul județ Trei Scaune cercetările în această direcție au fost inexistente. În anul 1972 a fost înființat la Tîrgu Secuiesc un muzeu orașenesc, care prezintă cu precădere istoria dezvoltării meșteșugurilor din acest oraș. În multiseculara istorie a orașului Tîrgu Secuiesc un rol important au avut organizațiile breslașe, cândva înfloritoare și cu o longevitate rar întâlnită în celelalte orașe din Transilvania. În anul 1872 când Legea a desființat organizația breslașă din Transilvania, ca organizație învechită, depășită de dezvoltarea societății capitaliste, în orașul Tîrgu Secuiesc această acțiune a fost doar formală. Deși s-au înființat societățile meșteșugărești, viața și tradițiile breslașe au rămas aproape neștirbite mai mult de jumătate de secol, desființarea lor totală coincide cu 11 iunie 1948, cu naționalizarea principalelor mijloace de producție, când din aceste mici ateliere s-au înființat cooperativele meșteșugărești de tip socialist.

Deși tradițiile breslașe s-au mai păstrat încă multă vreme, semnele procesului de descompunere apar și în acest orașel transilvănean la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Analizînd câteva aspecte mai generale și specifice ale dezvoltării și descompunerii breslei cojocarilor, dorim să contribuim la cunoașterea istoriei în ansamblu al orașului Tîrgu Secuiesc și în mod special a vieții breslașe, odinioară înfloritoare în această localitate.

Apariția primelor bresle în orașul Tîrgu Secuiesc coincide cu înflori-rea Principatului Autonom al Transilvaniei de la sfîrșitul secolului al XVI-lea și prima jumătate a secolului al XVII-lea. Astfel, în anul 1572 se înființează breasla tăbăcarilor, în anul 1638 cea a cizmarilor și în anul 1649 a cojocarilor și olarilor³.

Relațiile dintre breasla cojocarilor și orașul. Un document, amintește că breasla cojocarilor ar fi fost înființată odată cu cea a cizmarilor în 1638, însă, datorită împrejurărilor nefavorabile privilegiul și statutul de funcționare nu au putut fi emise de către cancelaria domnească de la Alba Iulia, fiind amînat pentru data cunoscută din documente⁴.

Chiar după înființarea breslei cojocarilor, din 29 ianuarie 1649 prin privilegiul acordat de principele Gheorghe Rákóczi II, meșteșugarii acestei organizații au dus o luptă aprigă pentru existența și dezvoltarea lor, împotriva acelorora — fie chiar din sînul breslei sau din rîndul populației orașului — care vroiau să împiedce prin diferite mijloace funcționarea ei, nerespectînd privilegiul acordat de domnitor. Așa se explică faptul că într-o perioadă foarte scurtă după ce li s-a acordat privilegiul și statutul de funcționare, principele Gheorghe Rákóczi, în urma plîngerilor breslei la 17 mai 1649 era nevoit să întărească din nou acest privilegiu. În plîngerea ei, breasla cojocarilor relatează : „Unii din rîndul locuitorilor orașului și chiar din rîndul breslei nu vor să respecte privilegiul acordat, cu toate că acesta a fost publicat în fața locuitorilor din oraș, nimeni nefiind împotriva. Poruncim în mod foarte serios ca punctele privilegiului să fie respectate în forma lor originală, autoritățile orașului să asigure exercitarea lor“⁵.

Divergențele în legătură cu existența breslei însă nu au încetat. Membrii breslei s-au adresat principelui Mihai Apaffi care la 1 februarie 1664 întărește din nou privilegiul și statutul de funcționare, ordonînd magistratului să acorde tot sprijinul în lupta împotriva acelorora „care nu vor să respecte privilegiul“⁶.

O condiție esențială a vieții și existenței breslei a constituit-o relațiile sale bune cu magistratul și judele orașului.

Pentru cîștigarea simpatiei și a sprijinului acestor dregători, breasla cojocarilor hotărăște în anul 1649 : „Ca recompensă a ajutorului și a bunei credințe promitem orașului anual sub formă de cadou, cîte o piele de vulpe sau una de jder“. Este interesant faptul că greutatea de aprovizionare cu materii prime s-au prezentat foarte curînd după înființarea breslei. Astfel, după un secol, în anul 1754 breasla dorește să schimbe „onorariul“, promis pentru oraș, cu transformarea acestuia în 2 florini germani, motivînd astfel necesitatea schimbării angajamentului : Nu se poate procura întotdeauna pielea corespunzătoare, vînatul fiind interzis țăranilor“⁷.

Breasla cojocarilor pentru a obține simpatia și sprijinul cetățenilor orașului Tîrgu Secuiesc, stabilește pentru aceștia, prețuri noi, mai scăzute la produsele cojocărești. Astfel prețul unui cojoc din materialul clientului costa 90 de dinari, față de 1 florin și 20 dinari cît era mai înainte. Un cojoc țărănesc cu ață albă costa 70 dinari. Cu cît era mai mică blana cu atît mai mic era prețul. În raportul dintre orășeni și breaslă în producția și desfacerea mărfurilor se accentuează „Locuitorii orașului, pentru nevoile casei, pot cumpăra întotdeauna liber, piele pentru căptușeală și cojoc, însă nu au

voie să procure pentru câștig. Dacă nu vor ține cont de acest fapt, să fie amendatți cu 100 bani⁸.

Greutățile de procurare a materiei prime au necesitat reglementarea cumpărării pielei folosite de cojocari. La 6 mai 1665 breasla se adresează principelui Mihai Apaffi cu următoarea plîngere : „Străinii la târgurile săptămînale și la iarmaroace cumpără din fața noastră pielea necesară, cîrpacii s-au înmulțit atît de mult, încît sîntem nevoiți să facem eforturi pentru plățirea impozitului nostru. Breasla propune spre aprobare completarea privilegiului primit din anul 1649, cu următoarele două articole :

1. — La târgurile săptămînale sau la iarmaroace în orașul nostru sau în scaunul „Kézdi“ nimeni să nu aibă voie să cumpere pentru câștig pieile necesare meseriei noastre. De la cei care nu se supun, le vom confisca.

2. — În scaunul „Kézdi“ (în afara curților nobiliare) oriunde am găsi cojocari cîrpaci, care nu vor să țină seama de regulile stabilite de breaslă, să dispunem, de amendarea lor ?

Aceste prescripții foarte importante pentru dezvoltarea și prosperitatea breslei, vor să înlăture greutatețile din calea dezvoltării breslei, interzicînd meșterilor cojocari neîncadrați în breaslă practicarea meseriei, și cu aceasta concurența de pe piață, făcînd și din comerțul cu piele un monopol exclusiv al breslei.

Instaurarea dominației austriece în Transilvania a însemnat o povară grea pentru populația locală. Dezvoltarea meșteșugurilor în orașul Tîrgu Secuiesc pentru o perioadă mai îndelungată a decăzut. Următoarele bresle s-au format abia în secolul al XIX-lea. Dintre breslele „tîrzii“ menționăm pe cea a măcelarilor (1809) a cărei existență se leagă strîns de cea a cojocarilor.

Greutățile cauzate de obligațiile militare. Începînd din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea Trei Scaune, împreună cu alte părți ale secuimii a fost nevoit să suporte povara grea creată de autoritățile imperiale austriece, prin înființarea în 1763, a regimentelor de grăniceri pentru apărarea granițelor de sud-est ale Transilvaniei. Orașul Tîrgu Secuiesc, reședința comandamentului celui de al II-lea Regiment de Infanterie, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, avea sub comanda aproximativ 30.000 de soldați¹⁰.

Meșteșugarii în totalitatea lor apți pentru serviciul militar au fost înrolați în acest regim, formînd companii separate în cadrul regimentului, distingîndu-se astfel de unitățile țărănimii ale satelor învecinate¹¹.

Breasla cojocarilor, în număr destul de însemnat, făcea parte din compania a X-a al acestui regiment.

Obligațiile militare, uneori foarte grele și costisitoare au solicitat eforturi materiale considerabile din partea breslașilor înrolați. În fruntea orașului alături de autoritățile civile s-a instalat și autoritatea militară, populația fiind supusă unei duble aserviri. Unele documente ale breslei pomenesc de colaborarea perfectă ce a existat între cele două conduceri în elaborarea hotărîrilor. Autoritatea militară a devenit un instrument de supunere și de teroare pentru breslașii din Tîrgu Secuiesc. Ea se amesteca în treburile interne ale breslei, la nevoie exercita și puterea de judecată asupra membrilor ei pedepsele militare, — carcerul sau bătaia —, devenind metode des folosite.

La 26 ianuarie 1775, Jancsó Péter, nevrînd să se supună legilor breslei, a fost amendat. El s-a dus la comandament, dînd căpitanului informații false și ca urmare, cei doi staroști ai breslei au fost aspru pedepsiți, fiind legați în lanțuri și închiși în carcer o jumătate de zi.

La 23 februarie 1777 a fost chemat în fața breslei Szöcs István, deoarece fiul său, Péter a furat rațe și un purcel. Băiatul a avut o atitudine necuvincioasă în fața instanței astfel că autoritățile militare l-au pedepsit cu carcer și legarea în lanțuri. La 23 martie 1781 Kovács Bálint, fiind recidivist, a fost și el pedepsit și pe linie militară. La 16 noiembrie 1782 Kovka József după ce a săvîrșit o serie de abateri de la buna purtare s-a refugiat la o companie, cerînd ajutorul lor împotriva breslei. În septembrie 1784 fiul lui Szöcs András, Péter, a fost găsit furînd porumb, fiind pedepsit de companie, după care s-a împăcat și cu breasla. La 3 octombrie 1784 fără știrea breslei sau a meșterilor fiul lui Szöcs András, Péter și al lui Nagy Márton, fugind din oraș cu o scrisoare falsificată, s-au dus la Odorhei înșelînd și breasla de aici, apoi s-au refugiat mai departe la Ciuc unde au fost prinși de autoritățile militare. Considerați dezertori au fost trimiși acasă și pedepsiți de companie. În februarie 1787, Kovács Bálint, a fost găsit furînd, pentru care a fost pedepsit de regiment, iar pentru a se împăca cu breasla a dat 1 florin german și a oferit o masă comună pentru toată breasla ¹².

La 22 iunie 1806 Csiszár Sámuel, junior, a fost pedepsit de către regiment pentru furturile repetate, primind amendă și de la breaslă, 4 găleți de vin și un avertisment de alungare din breaslă.

La 29 octombrie 1806 cîțiva călfi din cadrul breslei au redactat o scrisoare secretă, care cuprindea nemulțumirile lor. Fiind descoperiți au primit ca pedeapsă din partea comandantului batalionului bătaia cu nuiua ¹³.

Aceste cîteva exemple vor să demonstreze puterea și prestigiul mare al autorităților militare asupra meșteșugarilor din oraș, care erau în același timp și militari, fiind adesea pedepsiți de ambele instanțe. Această dublă subordonare a breslașilor a contribuit și ea la adîncirea contradicțiilor din sînul breslei.

Acești comandanți atotputernici se amestecau și în conflictele izbucnite între meșteșugarii din branșe diferite. Astfel, în conflictul dintre cojocari și măcelari, comandantul de atunci colonelul Diviki, fiind atașat măcelarilor și prin interese financiare, s-a folosit de puterea militară, în înființarea breslei măcelarilor. Deși majoritatea populației orașului s-a împotrivit înființării acestei bresle, Diviki prin amenințări și chiar cu ajutorul bătăii, a făcut ca cei potriviți să-și schimbe atitudinea.

Autoritatea militară fiind și o instanță de păstrare și supraveghere a ordinii publice din oraș, a intervenit în diferite cazuri, cînd judecata autorităților civile nu era respectată. La 18 mai 1799 Bodó János cetățean din oraș, a fost prins cu vînzarea a 5 buc. de piei de miel. Cojocarii au cerut respectarea dreptului lor de vînzare și cumpărare a pieilor. Cînd susnumitul nu a vrut să execute porunca dată de judele orașului, conducătorii breslei s-au adresat comandantului companiei, care a dat ordin pentru confiscarea acestor bunuri ¹⁴.

Viața acestor breslași-militari pe timp de război s-a înăspriț și mai mult. În obligațiile lor militare nu era prevăzută participarea în campanii militare în afara granițelor țării, ci numai apărarea părților sud-estice ale Transilvaniei. Plîngerile repetate ale breslei ne arată că la ordinele imperiale de mobilizare și regimentele de grăniceri sau o parte din efectivul lor a părăsit țara, ca de exemplu în timpul războaielor napoleoniene.

Într-o plîngere adresată guvernului în 1809 breasla informează printre altele : Situația noastră s-a înrăutățit mai ales după ce locuitorii orașului au fost înrolați în armata secuiască, meseriașii noștri s-au sărăcit mai ales datorită faptului că în timp de război cei mai buni meșteri au fost nevoiți să părăsească țara“¹⁵.

În 1815, cazul cojocarilor Molnár Péter exprimă poziția populației locale față de curtea imperială. El trebuia să plece în războiul împotriva Franței, însă a refuzat ordinul imperial, dezertînd. Pentru faptul săvîrșit a fost pedepsit și de regiment și de breaslă cu 10 florini¹⁶.

Într-o nouă plîngere a breslei cojocarilor adresat guvernului, în anul 1825, sînt relevate greutățile deosebite ale serviciului militar ; „Breasla noastră cuprinde 43 de meșteri cu ateliere. Toți sîntem oameni purtători de arme. În timpul războiului francez, de 5 ori am fost plecați din patrie și ne-am ruinat, nemaiputînd îmbrăca și hrăni familiile noastre. Chiar și echipamentul militar, care este foarte costisitor, tot noi îl procurăm. O lungă perioadă din fiecare an ne satisfacem obligațiile noastre militare¹⁷.

Lupta breslei pentru dominarea exclusivă a pieții. În lupta dusă de breasla cojocarilor pentru asigurarea pieței interne, un loc însemnat îl ocupa excluderea din piață a oricărei concurențe locale sau străine, care, începînd din sec. al XIX-lea a prezentat un permanent pericol. Pretenția de dominare exclusivă în procurarea și desfacerea produselor cojocărești, a generat uneori contradicții violente între breaslă și locuitorii orașului și a negustorilor străini care începînd de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea s-au înmulțit tot mai mult în oraș și în comuna Kanta.

Politica economică a imperiului austriac față de Transilvania, bazată pe principii noi de producție, a făcut posibilă pătrunderea pe piață a produselor manufacturiere, mai ieftine, mai bune, mai cu gust, breslele cu tehnică înapoiată și diviziune rudimentară a muncii fac față din ce în ce mai greu acestei situații¹¹.

Conflictele dintre breasla cojocarilor și negustori, cîrpaci și toți acei care s-au amestecat într-un fel sau altul în treburile breslei se înmulțesc. În urma faptului că aceste contradicții s-au manifestat mai ales cu ocazia vînzării-cumpărării pielei de miel și oaie guvernul a emis la 27 aprilie 1747 o dispoziție pentru reglementarea situației pe tot cuprinsul Transilvaniei :

1. În acele localități unde funcționează breaslă a cojocarilor, dreptul de cumpărare a pielei de miel îi aparține. Numai cu ocazia iarmaroacelor, are voie să vîndă și să cumpere oricine.

2. Pe timpul iarmaroacelor toți negustorii armeni, sau de altă categorie pot cumpăra în mod liber.

3. Începînd din 15 mai și pînă la mijlocul lui iulie, cumpărarea pielei de miel a fost interzisă tuturor. Cu ocazia iarmarocelor provinciale toată lumea poate cumpăra în voie.

4. Dacă comunitatea armeană ar avea nevoie de cantități mai mari de piei și cu aceasta ar înlesni comerțul are voie să cumpere de la breslași piele de miel prelucrată¹⁹.

Această dispoziție a fost întărită și de un alt document emis de Maria Tereza în anul 1772.

— În afara iarmarocelor piele crudă, neprelucrată nimeni nu are voie să cumpere. Acest drept o au numai cojocarii breslași fiindcă ei au nevoie de ea ca materie primă.

— În acele locuri unde sînt bresle, negustorii nu au voie să vîndă în afara iarmarocelor nici piele crudă și nici prelucrată, nici haine care sînt căptușite cu blană.

— Desfacerea pielei crude sau a pielei prelucrate, aparține cojocarilor de breaslă.

— Pe lîngă pieile de animale, cojocarii breslași au voie să cumpere oriunde și alte materiale necesare meseriei : postav, mătase etc.²⁰.

Aceste legi care reglementau problemele litigioase privitoare la comerțul cu pielea, aveau o însemnătate majoră și pentru breasla cojocarilor din Tîrgu Secuiesc, care în multe cazuri, în conflictele ivite se referea la aceste dispozițiuni centrale.

În anul 1748 breasla în plîngerea sa către judele orașului relevă faptul „Unii locuitori ai orașului nu iau în considerare privilegiul breslei, au cumpărat în cantități considerabile piele crudă și uscată, nu pentru necesitățile lor personale, ci pentru comerț. Breasla cere ca privilegiul să fie respectat și să fie trași la răspundere Jancsó Simon, Szöcs István, Szöcs Bálint și Szabó Béla, care nu numai că au cumpărat piele ceea ce ei nici nu neagă, ba mai mult, sînt și ostili față de noi. Au luat pielea noastră cu toporul în mîină și ne-au înjurat. Breasla solicită ajutorul instanțelor judecătorești, în caz contrar va fi nevoit să se adreseze guvernului²¹.

În anul 1799 Bodó János cetățean al orașului, a cumpărat pentru cîștig 5 piei negre de miel de cojoc, ducîndu-se la măcelărie pentru vînzare. Membrii breslei, observînd, au raportat judeului orașului. În ciuda ordinului dat de aceasta susnumitul nu a renunțat la piei și a fost nevoie de intervenția autorităților militare²².

În anul 1811 Szabó Mihai, tăbăcar din Estelnic, a cumpărat la Tîrgu Secuiesc 12 piei de oaie și de berbec. Cojocarii aflînd veste au plecat în căutarea lui, l-au prins în apropierea orașului. Acesta recunoscîndu-și greșeala făcută a vrut să se împăce cu breasla. Patru din cele 12 piei au fost date în amendă, iar pentru cele 8 rămase i s-a plătit prețul de cumpărare, cu mențiunea că la următorul caz toată cantitatea va fi confiscată²³.

Un caz interesant prin proporția și amploarea ei s-a întîmplat în anul 1826, cînd măcelarul Szabó Izrael a cumpărat în scaunul „Kézdi“, în satul Poian 31 de piei de miel. Ajungînd în oraș, pieile au fost confiscate de cojocari, pe baza dispoziției guberniale din 1747 conform căreia în scaunul „Kézdi“ numai ei au voie să cumpere asemenea bunuri. Acuzatul s-a adresat magistratului cerînd să i se restituie lucrurile confiscate, relevînd

faptul că și cojocarii, cumpără pielea, mai ales pentru comerț, mulți dintre ei se duc la Brașov cu mari cantități de piele, în loc să se ocupe de meseria lor. Magistratul a dat dreptate cojocarilor și în afara pagubei cauzată de confiscarea pieilor i s-a aplicat și o amendă de 3 florini. Acuzatul a apelat la guvernul, cerînd rejudecarea cazului. Instanța superioară a favorizat acuzatul, motivînd aceasta prin faptul, că dispoziția gubernială se referă numai la acele localități unde există asemenea breaslă, Szabó Izrael este nevinovat fiindcă târgul s-a efectuat în localitatea Poian și nu la Tîrgu Secuiesc. A fost ordonat să i se retribueie amenda de 3 florini și să-i fie plătit prețul celor 31 de piei. Magistratul nu s-a supus rezoluției guberniale și a luat o hotărîre proprie, dar se pare cea mai apropiată de realitate și dreptate. Subliniind din nou punctul 3 al dispoziției din 1747, care specifică că de la 15 mai pînă la sfîrșitul lui iulie, nimănui nu-i este îngăduit, în afara cojocarilor din bresle, să cumpere din nici un loc din țară piele de miel. Infracțiunea a fost comisă în această perioadă, acuzatul fiind vinovat, se amendează cu 3 florini, iar prețul celor 31 de piei va fi achitat de breaslă ²⁴.

Conflictele cu negustorii din oraș. Lupta dusă de breasla cojocarilor pentru menținerea monopolului asupra pieții, s-a manifestat și în relațiile dintre cojocari și negustorii din oraș, sau din satul Canta. De la sfîrșitul secolului al XVIII-lea numărul negustorilor, în majoritatea armeni, care se stabilesc în oraș sau în Canta se înmulțește considerabil. Acești negustori ca : Vertány András, Vertány János, Lukáts Izsák, Lukáts Márton, Izsák Antal, Karátsony Márton, Karátsony Antal, Kosztándi Péter, iau în arendă cîte o prăvălie din oraș, ocupîndu-se și cu negoțul obiectelor de piele.

Dacă în secolul al XVIII-lea relațiile dintre negustori și breaslă au fost destul de bune, prin respectarea de către negustori a privilegiului cojocarilor privind cumpărarea și vînzarea pieilor, începînd din primii ani ai secolului al XIX-lea relațiile bune se strică, dînd naștere la o serie de conflicte, dintre care unele ajung chiar în fața guvernului.

La sfîrșitul secolului al XVIII-lea între breasla cojocarilor și negustorii Vertány András, Vertány János, Lukáts Izsák și Lukáts Márton intervin anumite acorduri. Pe baza unei arende stabilită de comun acord, breasla acceptă acestora dreptul de vînzare liberă a pielei de animale sălbatice, fiindcă cojocarii nu foloseau acest gen de piele în meseria lor. Pentru aceasta în anul 1786 Vertány András și Lukáts Izsák plătesc în arendă 5 florini, în 1799 Vertány András 4 florini. În anul 1800 se înnoiește contractul pe baza arende de 4 florini. Lukáts Izsák în anul 1800 plătește pentru acest drept 2 florini, Lukáts Márton tot în anul 1800 pentru două prăvălii plătește 4 florini ²⁵.

În aceste înțelegeri se accentuează de fiecare dată dreptul exclusiv al breslei în negoțul cu pielea de miel.

Nu întotdeauna se respecta de către negustori dreptul exclusiv al breslei de cumpărare și vînzare a pielei de miel. În anul 1807 negustorii Karátsony Antal și Karátsony Márton, vînzînd în prăvăliile lor piele de miel, nu au respectat privilegiul în vigoare, și pielea a fost confiscată. Magistratul dînd dreptate breslei a confirmat justetea pedepsei. În anul 1809 breasla a putut să impună punctul ei de vedere și în cazul negusto-

rului Izsák Antal. În prăvălia sa au fost găsite 20 de mănuși din piele de lup și din alte piei de animale. Cojocarii au confiscat aceste obiecte și l-au amendat cu 2 florini. Negustorul și-a luat angajamentul că niciodată nu va mai ține asemenea obiecte în prăvălia sa ²⁶.

Pătrunderă în Transilvania a produselor industriale și în special a celor de larg consum cu ajutorul capitalului comercial se intensifică la începutul secolului al XIX-lea. În anul 1805 guvernul a emis o dispoziție care spune printre altele : Conform privilegiului breslei cojocarilor, comerțul va fi interzis numai cu acele piei care constituie materie primă în meseria lor. Acele produse care nu sînt confecționate de meșteri locali se pot vinde în mod liber în orice localitate ²⁷. Breasla nevrînd să ia seama această dispoziție exercitînd în continuare dreptul de control asupra comerțului de piele confiscă în mod regulat din prăvăliile negustorilor Karátsony Márton, Karátsony Antal și Kosztándi Péter pielea animalelor sălbatice procurată din străinătate ; piele de miel de culoare cenușie adusă din Rusia sau pielea animalelor sălbatice procurată din oraș. În plîngerea lor din anul 1809 negustorii se adresează magistratului menționînd faptul că breasla niciodată nu s-a ocupat cu prelucrarea pielei animalelor sălbatice ; ci a arendat acest drept unor negustori din localitate. Odată cu emiterea dispoziției din 1805 situația s-a schimbat radical cojocarii nemaiavînd drept să se amestece în negoțul acelor obiecte care nu sînt confecționate în breaslă. Magistratul dă ordin breslei ca în viitor să fie liber vîndute acele piei care nu constituie materie primă pentru cojocari, acele haine care sînt căptușite cu piele de miel sau de altă blană și locuitorii au nevoie de ele. Va fi interzis în continuare negoțul cu pielea de miel și de oaie materie primă a cojocarilor. Se poruncește breslei ca mănușile vieneze confiscate să fie restituite negustorilor. Se interzice breslei de a da în arendă dreptul de comerț cu pielea animalelor sălbatice. Breasla nefiind mulțumită cu hotărîrea magistratului a făcut recurs la guvernul. În plîngerea sa relevă condițiile deosebit de grele în care a ajuns în urma acestor îngrădiri, care cauzează sărăcirea lor totală. Amintind și faptul că negustorii venetici au fost primiți în oraș cu condiția ca să nu tulbure cu nimic viața breslelor. Guvernul în rezoluția sa din 27 martie 1809 întărește hotărîrea magistratului subliniind încă o dată faptul că cojocarii în perioada actuală nu sînt în stare să satisfacă necesitățile populației primind pielea de animale sălbatice din străinătate pielea de culoare cenușie adusă din Rusia cum nu pot să asigure nici hainele căptușite necesare. Dreptul de vînzare a acestor produse încredințează negustorilor din oraș.

Divergențele dintre negustorii și breaslă au continuat.

În anul 1809 negustorii Vertány János, Karátsony Márton, Karátsony Antal și Kosztándi Péter s-au adresat cu plîngerea lor guvernului : „De mult timp sîntem negustori în orașul Tîrgu Secuiesc, de aici și din alte orașe obișnuim să cumpărăm pielea animalelor sălbatice și împreună cu obiectele fine aduse din străinătate, îmbrăcăminte de piele căptușite de ultima modă vrem să favorizăm locuitorii orașului. Activitatea noastră este stînjinită de breasla cojocarilor“. Kosztándi Péter a fost chemat în fața breslei și amendat cu 8 florini casa lui a fost devastată pieile de jder și vulpe confiscate. Magistratul analizînd cazul a aprobat negustorilor vînză-

rerea pieilor animalelor sălbatice. Problema amendei și a bunurilor confiscate a rămas nerezolvată. Guvernul însă prin hotărîrea lui ordonă breaslei restituirea amendei și a lucrurilor confiscate ²⁸.

Breasla cojocarilor trebuia să se înfrunte nu numai cu negustori din Tîrgu Secuiesc dar și cu negustorii din satul Kanta localitate alipită ulterior de orașul Tîrgu Secuiesc.

Iată un fragment din plîngerea breslei din anul 1807 adresată vice-prefectului județului Alba : „În satul Canta alipit de orașul nostru care aparține de județul Alba s-au stabilit mulți negustori armeni care dețin prăvălii în Tîrgu Secuiesc. Ei cumpără în mod secret pielea de miel și de oaie pe care le ascund bine în casele lor din Canta. În timpul nopții le duc în alte localități și le vînd cu mari cîștiguri. Din această cauză noi nu ne mai putem procura materia noastră primă. Privilegiul breslei nu se extinde pe teritoriul județului Alba, deci breasla nu poate interveni. Judele satului ar trebui să supravegheze și să interzică acestor negustori cumpărarea pieilor de miel, iar de la infractori să fie confiscate acestea“. Plîngerea breslei a fost trimisă și guvernului care prin rezoluția sa din 16 iulie 1807 ordonă magistratului să intervină în acest caz și breasla cojocarilor să fie repusă în privilegiul său, conform căreia nimeni nu are voie să cumpere piele de miel și de oaie în afara iarmarocelor. În anul 1808 breasla din nou se adresează autorităților din județul Alba menționînd că deși hotărîrea guvernului a interzis cu desăvîrșire cumpărarea pieilor de miel totuși negustorii din Canta nu respectă această hotărîre și continuă să activeze în defavoarea breslei. Aceasta solicită intervenția mai energică a autorităților locale. Kis Boldizsár preotul comunei Canta a fost însărcinat să controleze negustorii de aici ²⁹.

La începutul secolului al XIX-lea, lărgirea pieții interne, pătrunderea produselor semifabricate sau finite ale manufacturilor și fabricilor prin intermediul negustorilor, au ridicat noi probleme în fața producției de breaslă. Deși se constată o dezvoltare foarte lentă a mijloacelor de producție, a modului de lucru în bresle, toate acestea nu puteau să oprească decăderea breslelor. Producția bazată pe tradiții riguroase ale statului din evul mediu, nu putea să satisfacă necesitățile tot mai crescînde ale populației orașului, produsele breslei pierd teren față de produsele mult mai variate și mai fine ale manufacturilor sau fabricilor. Pierzînd o parte din clienții din oraș, breasla se orientează mai mult spre satisfacerea exigenței rurale. Lupta dusă pe două fronturi pe deoparte pentru materii prime pe de altă parte împotriva produselor fabricate a contribuit la procesul de destrămare al breslei.

Este interesantă relatarea unui calfe Szabó Lázár care a colindat cinci ani de zile cele mai mari orașe din Transilvania și Ungaria pentru a se perfecționa în meserie. El vorbește cu amărăciune despre marea diferență care există între produsele breslei din Tîrgu Secuiesc și produsele din părțile mai dezvoltate ale Transilvaniei. „Cine nu știe că trăim o epocă de renaștere. Ce cantități mari de bani se duc zilnic din oraș, deoarece unele produse mai pretențioase nu pot fi confecționate de meșterii din oraș ca : haine de bărbați și de femei cu blană și alte feluri de îmbrăcăminte.

Aceasta era principala cauză pentru care am dat atîta trudă și silință pentru cunoașterea meseriei, am ales meșterii cei mai buni și cele mai dezvoltate orașe din Transilvania“. Calfa a cerut breslei să fie primit în rîndurile ei, Tendințele sale de reformare și de modernizare însă s-au lovit de conservatorismul și tendințele de păstrare cu orice preț a tradițiilor seculare³⁰.

Conflictele breslei cu cîrpacii. Interesele meseriașilor încadrați în breaslă față de cei neîncadrați sau cîrpaci au fost asigurate printr-o serie de dispoziții foarte severe. În general cîrpacii din cauza situației lor materiale sau de clasă nu puteau să facă parte din breaslă³¹. Numărul lor nu era prea mare la început însă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea s-au înmulțit simțitor. Prescripțiile riguroase ale breslei au interzis participarea lor la tîrguri, produsele lor fiind confiscate, cei care totuși au continuat să exercite această meserie au fost amendați.

În anul 1763 breasla l-a descoperit pe Finna Gábor cojocar, care împotriva privilegiului breslei exercita meseria în oraș. Cele șase piei găsite la fel au fost confiscate³².

În anul 1796 Szócs Mózes a fost prins confecționînd blana unui cojoc de tîrg, care a fost confiscată și el amendat cu 2 florini³³.

În anul 1798 Turóczy Sándor croitor a fost surprins tocmai cînd căptușea o blană. Cojocul și blana au fost confiscate, iar ulterior restituite deoarece a promis că nu va mai face asemenea muncă.

În anul 1810 croitorul Bányai Sámuel mergînd la tîrg a așezat într-un loc foarte vizibil drept mascotă o blană lungă. Breasla observînd i-a atras atenția ca în viitor să nu mai facă asemenea lucru³⁴.

După cum se vede croitorii nu respectau linia de demarcație între meseria lor și cea a cojocarilor. În anul 1841 cînd s-a înființat breasla croitorilor staroștii celor două bresle s-au întrunit hotărînd următoarele:

1. Ca și pînă în prezent nici în viitor croitorii nu au dreptul să facă muncă de cojocar.

2. Cojocarii au dreptul și în continuare să confecționeze cojoc și căciulă, lucrînd acestea atît în interior cît și în exterior și din orice materie.

3. Dacă cineva dintre membrii breslei se mută în satul Canta și în viitor trebuie să respecte legile breslei.

4. Dacă meșterii cojocari efectuează munca de croitor care nu este impusă de nevoile meșteșugului să fie amendați³⁵.

În anul 1802 Boldizsár János la moara din Tîrgu Secuiesc a fost găsit căptușind o șubă, care a fost confiscată. Vinovatul și-a luat angajamentul că nu va mai face asemenea lucrări care încalcă legile breslei³⁶.

Măcelarul Szócs József în anul 1714 a fost găsit prelucrînd piei. Încălcînd și el prevederile breslei pieile au fost confiscate³⁷.

Nu întotdeauna conflictele dintre breaslă și cîrpaci s-au rezolvat pe cale pașnică. În anul 1832 Gyalai István locuitor din Covasna, care a fost timp îndelungat calfă în breasla cojocarilor a cumpărat la tîrgul săptămînal din Tîrgu Secuiesc cinci bucăți de piei de oaie. Cazul a luat asemenea proporții încît a ajuns și la instanțele superioare. Acuzatul după ce s-a adresat cu plîngerea sa judeului orașului și magistratului, precum și companiei a X-a din care făceau parte cojocarii, iar în ultima instanță s-a plîns

guberniului. În plîngerea sa amintește faptul că deși în statutul acordat de Gheorghe Rákoczi nu există articole care ar interzice negoțul cu pielea de miel, totuși ele au fost confiscate iar el bătut crunt de un reprezentat al breslei, numit Kovács Imre.

Breasla în memoriul lui reamintește acele dispoziții care au fost aduse în favoarea cojocarilor breslași, conform cărora în orașul Tîrgu Secuiesc în afara breslei nimeni nu are voie să cumpere piele de miel și de oaie numai la iarmaroace. Pieile în speță au fost cumpărate cu ocazia tîrgului săptămînal și nu la iarmaroc. Cînd a fost acordat privilegiul nu era necesar includerea anumitor articole referitoare la negoțul cu pielea, deoarece atunci numărul negustorilor și cîrpacilor era foarte mic, dar în ultima vreme numărul acestora a crescut foarte mult.

Nu sînt lipsite de importanță nici scenele descrise cu multă expresivitate, prin care sînt rezolvate aceste contradicții. Astfel Gyalai István este palmuit de către Kovács Imre „reprezentantul“ breslei, care însă îl pedepsește cu opt zile de carcer și Kovács la rîndu-i este palmuit de către fiul lui Gyalai³⁸.

Lupta între breaslă și cîrpaci, între meșterii din breaslă și cei care aveau o meserie pe lîngă care ocazional se ocupau și cu cojocărie s-a intensificat mai ales începînd din secolul al XIX-lea luînd uneori forme violente. Rezolvarea lor necesita intervenția instanțelor locale sau superioare. Ascuțirea acestor contradicții a contribuit la adîncirea crizei sistemului de breaslă, la procesul de destrămare a acesteia.

Conflictele dintre breasla cojocarilor și măcelarii. La începutul secolului al XIX-lea colaborarea în procesul activității lor seculare de producție dintre bresle înrudite ca ocupație a dispărut în mare parte. Divergențele între bresle erau la ordinea zilei. Colaborarea și înțelegerea caracteristică perioadei anterioare, odată cu pătrunderea relațiilor capitaliste a început să dispară.

În secolele anterioare a existat o colaborare între breslele înrudite și la Tîrgu Secuiesc. Pielea de vită a măcelarilor a fost preluată de tăbăcari, pielea de miel și de oaie a fost preluată de cojocari. Tăbăcarii puneau la dispoziția cizmarilor materia primă necesară confecționării cizmelor. Colaborarea și intrajutorarea care caracteriza relațiile între bresle și în general între meserii dispare. Unele bresle nu mai respectă autonomia domeniilor de activitate și deseori o breaslă se amestecă în activitatea alteia. Odată cu slăbirea relațiilor breslașe între acestea izbucnesc conflicte dintre cele mai drastice. Pentru asigurarea piețelor proprii breslele aduc o serie de măsuri de restricții, nemai luînd în considerare interesele celorlalte bresle, așa izbucnesc în orașul Tîrgu Secuiesc conflictele dintre cizmari și tăbăcari. Conflictul dintre măcelari și cojocari izbucnită din cauza tăierii și vînzării mieilor și a oilor a durat mai mult de 50 de ani. Breslele văzînd știrbirea drepturilor lor purtau adeseori procese de ani de zile între ele, sprijinindu-se pe privilegiile lor seculare, se adresau guberniului, sau chiar împăratului. Dar dispozițiile autorităților nu mai erau în stare să țină breslele în vechile lor limite³⁹.

Conflictul dintre cojocari și măcelari s-a adâncit și mai mult după ce măcelarii în anul 1809 au obținut privilegiile lor și statutul de funcționare în împrejurări neclare. Opinia publică din oraș, meseriașii și breslele din Tîrgu Secuiesc și-au manifestat în mai multe rînduri nemulțumirea lor față de înființarea breslei măcelarilor, întrucît tăierea liberă a animalelor existentă pînă atunci a încetat.

Această luptă dintre cojocari și măcelari prezintă unele aspecte din viața celor două bresle și relațiile sociale existente în orașul Tîrgu Secuiesc la începutul secolului al XIX-lea.

Aceste divergențe au existat chiar înainte de înființarea breslei măcelarilor din 1809. În anul 1770 cojocarii se adresează magistratului cu următoarea plîngere :

„Măcelarii pentru întărirea lor vor să aducă asemenea măsuri care știrbesc libertatea și privilegiul breslei cojocarilor, iar desființarea acestora ar duce și la desființarea meseriei.

Dacă magistratul va sprijini pe cei fără breaslă (măcelarii) față de cei din breaslă, cojocarii protestează și se adresează instanțelor superioare“.

Magistratul cu această ocazie stabilește dreptul la măcelărit a cojocarilor : „Breasla cojocarilor întotdeauna cînd se ivește ocazia are dreptul să jupuiască și să vîndă la piața din Tîrgu Secuiesc carne de miel, de oaie și de berbec, deoarece pielea acestora constituie materia primă a meșteșugului, vînzarea pielei crude însă este interzisă. Cu vînzarea cîrnii să nu stînjenească activitatea măcelarilor“⁴⁰.

Cojocarii obișnuiau ca în afara cîrnii de miel să se ocupe și cu tăierea și vînzarea cîrnii de vită. În anul 1771 a fost stabilită data cînd cojocarii au voie să taie și să vîndă vitele mari și mici. Astfel, primăvara de la 15—30 mai, iar toamna de la 1—15 octombrie⁴¹.

Cu aceste dispoziții care reglementau drepturile cojocarilor la măcelărit lucrurile nu s-au potolit. În anul 1772 magistratul a fost nevoit să emită o nouă dispoziție privind reglementarea tăierii și vînzării animalelor.

1. În afara măcelarilor nimeni nu are voie să taie și să vîndă vite mici sau mari, nici porci.

2. Cojocarii au dreptul să jupuiască și să vîndă în prăvăliile lor în lunile de primăvară și vară carne de oaie, miel și berbec.

3. Toți cetățenii din oraș au dreptul să taie vitele și porcinele crescute, pentru nevoile casei și pentru plata impozitelor.

4. Nici măcelarii nici alți locuitori ai orașului nu au voie să ducă sau să taie carne în satul Canta. Cei în cauză vor fi amendați⁴².

În anul 1804 societatea măcelarilor întocmește un statut de funcționare cu 25 de articole, cerînd aprobarea și comandamentului regimentului al II-lea infanterie. Unele articole reglementează drepturile locuitorilor orașului în desfacerea cîrnii, altele stabilesc relațiile dintre măcelari și breslele existente. Articolul 5 arată, că dacă pînă acum numai la tîrgul de joi era îngăduită vînzarea cîrnii de porc, de acum încolo orice cetățean al orașului în orice zi are dreptul la vînzarea ei și a celei de miel, de oaie, de berbec și de capră. Privitor la relațiile dintre măcelari și breslele privilegiate se accentuează că drepturile acestora vor fi respectate, întocmai de către măcelarii⁴³.

Situația privilegiată a cojocarilor și a locuitorilor orașului privind tăierea și vânzarea cărnii s-a schimbat odată cu înființarea breslei măcelarilor din 1809. Acest act după cum reiese din documentele breslei cojocarilor a fost făcut împotriva voinței cojocarilor și cetățenilor orașului. Înființarea breslei a fost înlesnit de unele împrejurări favorabile. Comandantul regimentului de atunci, colonelul Diviki avînd relații de afaceri cu măcelarii a sprijinit cu toate mijloacele înființarea breslei. Judele și notarul orașului corupți de măcelari, au săvîrșit o serie de abateri pentru care ulterior au și fost destituiți din funcție.

În anul 1818 breasla într-un memoriu a descris pe larg împrejurările prin care a fost înființată breasla măcelarilor. Comandantul regimentului colonelul Diviki Antal s-a ocupat și cu creșterea și vânzarea vitelor. Interesele sale astfel se apropiau de cele ale măcelarilor. Vitele lui au fost cumpărate de multe ori de către măcelari, cărora le împrumuta și mari sume de bani. El i-a îndemnat pe măcelari oferind sprijinul său total, promițîndu-le că va cere de la Guvernul Transilvaniei privilegiul și statutul de funcționare. Din partea regimentului i s-a asigurat ajutorul total. Profitînd de această conjunctură favorabilă, măcelarii în număr de 24 au prezentat doleanțele lor, „de a acționa în folosul publicului“, cerînd magistratului aprobarea privilegiului și statutului, precum și confirmarea acestora de către guvernul. Magistratul conform tradiției a cerut propuneri și de la bresle și de la cetățenii orașului. Locuitorii sesizînd primejdia care s-ar fi ivit prin crearea breslei măcelarilor au protestat, cerînd respectarea vechilor privilegii în privința măcelăritului. Patronul măcelarilor colonelul Diviki prin amenințări, bătăi, pedepse crunte și alte metode a încercat să-i înfricoșeze pe cei care se opuneau. După aceste măsuri de reprimare și teroare a fost convocată din nou adunarea populației orașului. Cu această ocazie s-a ajuns la concluzia că cetățenii, membrii breslei cojocarilor conform statutului de funcționare au drept de măcelărit doar în zilele de tîrguri și iarmaroace, în restul anului acest drept revine măcelarilor.

Privilegiul cuprinzînd aceste acorduri trebuia trimis pentru confirmare la guvernul Transilvaniei. Judele orașului Szöts István și notarul Szöts András împreună cu măcelarii împotriva voinței cetățenilor din oraș au falsificat statutul dinainte stabilit redactîndu-l din nou. Privilegiul și statutul au fost retrimise de către guvernul magistratului orașului cu mențiunea că înainte de a pune în aplicare să fie publicat cetățenilor orașului. Judele și notarul sesizînd primejdia care s-ar fi ivit prin acestea au comunicat conținutul lui doar măcelarilor. Locuitorilor orașului le-a fost doar prezentată în exterior cu ocazia ieșirii de la slujba bisericească, fără a le prezenta conținutul privilegiului. Notarul Szöts András a raportat guvernului : „Privilegiul a fost citit în fața bisericii și a fost acceptată în unanimitate. Locuitorii și-au exprimat bucuria prin strigăte „vivat“. Ulterior trădarea și înșelăciunea acestor dregători ai orașului a fost descoperită, ei fiind pedepsiți cu destituirea din funcție.

Cetățenii orașului foarte curînd și-au dat seama ce reprezintă pentru ei înființarea breslei măcelarilor. Libertatea lor de a face comerț cu carnea dintr-o dată a luat sfîrșit. Nici la tîrgurile săptămînale și nici în restul zilelor nu au mai beneficiat de dreptul de măcelărit. Dacă cineva

bizuindu-se pe drepturile sale stabilite de lege, încerca să facă în continuare comerț cu carnea a fost denunțat și pedepsit de către protectorul măcelarilor domnul „óbestér“. Partinitatea comandantului față de măcelari era nelimitată. Chiar dacă cineva îndrăznește să reproșeze ceva măcelarilor a fost pedepsit⁴⁴.

La 10 februarie 1810 breslele cizmarilor, cojocarilor, tăbăcarilor, olarilor și toți cetățenii orașului au înaintat magistratului un memoriu în care se arăta modul cum a fost creată breasla măcelarilor. Dorința populației în privința acordării privilegiului era legată de libertatea cetățenilor fie ei membrii sau nu al vreunei bresle să aibă dreptul de a tăia orice animal (porci, vite, oi, capre) cu ocazia târgurilor săptămânale sau la iarmaroace. Dreptul de tăiere, jupuire și vânzare a vitelor mici și mai ales a oilor să fie în permanență liber. Numai prin respectarea acestei înțelegeri populația orașului a fost de acord cu înființarea breslei. Privilegiul primit din partea guvernului nu a respectat întocmai aceste interese comune adevărul fiind falsificat. Bănuiala cetățenilor este întărită și de faptul că privilegiul nu a fost prezentat nici autorităților din Trei Scaune și nici populației orașului, ci doar documentul fiind arătat.

Dorința populației orașului este următoarea :

— Actul de privilegiu să fie publicat în ședința orașului cu întreg conținutul lui de la un capăt la celălalt.

— Pentru cât mai buna înțelegere să fie editat și legalizat de notar.

Neîndeplinirea înțelegerii ar trage după sine anularea privilegiului. În caz de împotrivire cetățenii orașului se vor adresa guvernului sau chiar împăratului, menționând că măcelăritul liber este singura sursă de venituri pentru familiile militarilor din slujba împăratului, a cetățenilor săraci din afara breslelor⁴⁵.

După multe intervenții la autoritățile administrative din Trei Scaune și la guvernul Transilvaniei, în anul 1812 s-a încheiat o înțelegere între conducătorii celor două bresle. Pentru a pune capăt neînțelegerii și dușmăniei ce a existat pînă în prezent se hotărăște :

1. De acum încolo breasla cojocarilor renunță la toate împotrivirile și recunoaște existența breslei măcelarilor cu privilegiul și statutul de funcționare.

2. În apropierea prăvăliilor lui Lukáts și Vertány au existat prăvăliile cojocarilor de vânzare a cărnii de miel, unde în viitor ei vor vinde carnea de miel dar numai de la 1 aprilie pînă în ultima zi din iunie, iar în tot restul anului acest drept îl au numai măcelarii⁴⁶.

Spiritele nu s-au potolit nici după această înțelegere. Măcelarii vroiau ca cojocarii să fie excluși de tot din comerțul cu carnea de miel, iar cojocarii luptau pentru lărgirea dreptului lor de măcelărit și cu carnea de oaie și berbec, pielea cărora era materia primă a meseriei lor.

Plîngerile către autoritățile locale și centrale se înmulțesc și de o parte și de alta. În anul 1825 cojocarii întocmesc un memoriu adresându-se guvernului : „La noi în Tîrgu Secuiesc măcelarii taie foarte puțină carne de miel, oaie și berbec, se ocupă mai ales de tăierea și vânzarea cărnii de vită și de porc, venitul fiind mult mai mare după acestea. Cetățenii orașului și cei din împrejurime ar cumpăra cu plăcere cărnii de berbec mai ales

că oierii din Moldova aduc pentru vânzare turme întregi, însă măcelarii intenționat nu cumpără, iar noi în zadar cumpărăm, deoarece de tăiat nu avem voie. Nu putem procura pentru meseria noastră piele de oaie și berbec fiindcă nu avem voie să jupuim, iar de la măcelari nu primim. Pielea de miel o vînd negustorilor brașoveni, iar pielea de oaie o duc la Odorhei și Ciuc. Populația de aici poartă mai ales hainele confecționate din pielea de oaie. Sîntem nevoiți să cumpărăm din alte locuri cu preț foarte mare pielea de oaie și berbec. Nu mai putem hrăni și îmbrăca familiile noastre care în timp de război s-au sărăcit. O parte a anului petrecem în serviciul militar ceea ce înseamnă și ea o povară grea. Rugămintea noastră către guvernul este să fim repuși în vechile drepturi de liberă tăiere a cărnii de oaie și berbec și vânzarea lor să se facă ca pe vremuri, în așa fel încît să nu mai avem lipsuri la materia necesară meseriei noastre⁴⁷.

Cetățenii orașului, meseriașii de diferite branșe și-au manifestat de mai multe ori nemulțumirea lor față de activitatea breslei măcelarilor, orașul fiind slab aprovizionat cu carnea de miel și oaie. În anul 1827 breslele cizmarilor, tăbăcarilor, olarilor și curelarilor și-au exprimat și ei în unanimitate părerea că din cele mai vechi timpuri cojocarii aveau dreptul de tăiere liberă a cărnii de miel, de oaie și de berbec ce o făceau în folosul lor și a întregii populații consumatoare⁴⁸.

Breasla cojocarilor a inițiat o anchetă în rîndul populației orașului în anul 1833 cu prilejul la utilitatea și rostul breslei măcelarilor, dacă aceasta a contribuit sau nu la îmbunătățirea aprovizionării cu carne a orașului. Au fost anchetați 34 de cetățeni din cele mai diverse ocupații și funcții deținute în organizații breslașe sau în administrația orașului. Cei anchetați în declarațiile lor s-au referit la procedura falsă de înființare a breslei măcelarilor. Înainte carnea de toate felurile s-a găsit în cantități mult mai mari și mai ieftine decît acum declarau martorii⁴⁹.

Conflictele dintre cele două bresle nu s-au limitat doar la plîngeri și memorii adresate diferitelor instanțe. Știrbiți în drepturile lor cojocarii și măcelarii purtau procese de ani de zile.

În anul 1825 procesul a fost început de măcelari în fața Consiliului Judecătoresc al orașului Tîrgu Secuiesc și sentința pronunțată în anul 1827 a dat cîștig de cauză breslei cojocarilor. Pe baza acordului legal încheiat între cele două bresle în 1812 instanța a hotărît : cojocarii să beneficieze și mai departe de dreptul de liberă tăiere și vânzare a cărnii de miel în cele trei luni de primăvară⁵⁰.

Măcelarii nefiind mulțumiți cu această sentință au făcut apel la instanța superioară la judecătoria Trei Scaune din Sfîntu Gheorghe. Sentința a fost pronunțată la 12 octombrie 1827 „Cauzele aduse de reclamant nu sînt suficiente pentru desființarea contractului în cauză și dreptul pîrîtului de care a beneficiat într-o perioadă îndelungată fără împotrivire, se păstrează în continuare⁵¹.”

Breasla măcelarilor a cerut în 1828 revizuirea sentinței pronunțată la prima instanță. În plîngerea lor măcelarii subliniază că în acele locuri unde există bresle fiecare trebuie să se ocupe de meseria lui, fiind interzis folosirea unor ocupații aparținînd altor bresle. Cu toate insistențele măcelarilor judecata pronunțată anterior a fost păstrată și de această dată.

Breasla măcelarilor a apelat la cel mai înalt for judecătoresc din Transilvania la Tabla Regească din Tîrgu Mureş. Aceasta la 3 februarie 1831 a analizat conflictul dintre cele două bresle relevînd faptul că privilegiul acordat măcelarilor de guvernium în art. 16 interzice practicarea meseriei de măcelărit tuturor cetăţenilor care nu fac parte din breaslă. Fără ştirea guvernium breasla nu ar fi avut nevoie să facă concesii cojocarilor (ca în 1812) ceea ce instanţa o consideră ca un act nelegal. Pe baza acestor argumente Tabla Regească a hotărît anularea dreptului cojocarilor de a tăia şi vinde carne de miel în oraşul Tîrgu Secuiesc⁵².

Cojocarii nemaiavînd altă instanţă au recurs la bunăvoinţa şi ajutorul împăratului. În anul 1832 în plîngerea lor s-au referit la suferinţele cauzate de crearea breslei măcelarilor, care s-a înfiinţat împotriva voinţei locuitoriilor, cerînd ajutorul împăratului. Cui a fost acordată dreptatea de monarh nu cunoaştem, dar probabil nici hotărîrea supremă nu a pus capăt acestui conflict îndelungat⁵³.

Cele două bresle vrînd probabil să pună capăt neînţelegerii în anul 1853 au ajuns la un acord conform căreia cojocarii plătesc o sumă de despăgubire (arendă) măcelarilor în schimbul dreptului de a tăia şi vinde carnea de miel. Astfel începînd din 1853 şi pînă la 1855 breasla cojocarilor plăteşte 70 florini în acest scop, care trebuie achitată în trei rate de către acei membri ai breslei care vor să facă comerţ cu carnea de miel⁵⁴.

Neînţelegerile şi conflictele interminabile între breasla cojocarilor şi măcelarilor din oraşul Tîrgu Secuiesc au slăbit puterea şi coeziunea internă din sînul breslei, au adîncit criza sistemului de breaslă, contribuind şi mai mult la descompunerea producţiei breslaşe din oraş.

Valorificarea produselor cojocăreşti. Mărfurile produse de cojocari erau desfăcute la tîrgurile săptămînale şi la iarmaroace. Ei mergeau sistematic şi la tîrgurile ţinute în localităţile mai mari ca : Sfintu Gheorghe, Miercurea Ciuc şi prin pasul Oituz ajungeau şi la tîrgurile mai apropiate din Moldova. Aria de răspîndire a produselor breslaşe din Tîrgu Secuiesc totuşi a fost mult limitată de existenţa unui centru meseriaş foarte dezvoltat ca Braşovul.

Principalul loc de desfacere a produselor cojocarilor a fost piaţa oraşului Tîrgu Secuiesc. În centrul oraşului fiecare breaslă în funcţie de numărul membrilor săi avea o prăvălie unde fiecare meşter ţinînd cont de locul deţinut de breaslă avea locul stabilit. Conducătorii şi bătrînii breslei aveau locurile cele mai bune, ce trebuiau respectate cu stricteţe de toţi ceilalţi, în orice împrejurare. La sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea odată cu creşterea numărului membrilor breslei, aceştia fac repetate demersuri către magistratul şi judele oraşului pentru mărirea prăvăliilor care au devenit neîncăpătoare.

În anul 1807 breslele cismarilor, tăbăcarilor şi cojocarilor se adresează magistratului cu rugămîntea de a mări aceste clădiri construite pe birne de lemn. În acest an numărul cismarilor ajungea la 110, al tăbăcarilor la 56, iar numărul cojocarilor la 60. Magistratul a fost de acord cu propunerea breslelor ca vechile prăvălii să fie demolate şi în locul lor să fie construite în cele patru colţuri ale pieţii oraşului prăvălii mari şi încăpătoare. S-a hotărît ca prăvălia cojocarilor să fie amplasată lîngă clădirea militară

din centrul oraşului între cea a tăbăcarilor şi măcelarilor, unde se aflau două prăvălii ale negustorului armean Vertány János. Deasupra acestei clădiri se va ridica prăvălia cojocarilor cu cheltuiala breslei în așa fel încît să nu păgubească cu nimic şi să nu deranjeze activitatea negustorului⁵⁵.

În şedinţa sa din 15 martie 1807 breasla cojocarilor a hotărît ca fiecare meşter să fie obligat să lucreze la construirea prăvăliei. Sînt scutiţi numai cei care sînt plecaţi din porunca împăratului. La 27 decembrie 1807 analizînd cheltuielile mari de bani şi munca prestată la construirea prăvăliei breasla a hotărît : „Noii membrii ai breslei cu ocazia ospăţului vor fi obligaţi să plătească bani de prăvălie astfel : „fii de meşteri 5 florini, iar străinii 10 florini“. În anul 1808 Szöts Ferenc şi Török Ferenc nu au participat la construirea prăvăliei şi în consecinţă au fost amendaţi cu cîte 3 florini fiecare⁵⁶.

Prăvăliile noi au putut fi folosite mult timp de bresle deoarece în anul 1834 a izbucnit un mare incendiu în oraş care a nimicit printre multe alte case şi prăvăliile breslelor.

În anul 1837 cele şase bresle privilegiate (cizmarii, tăbăcarii, cojocarii, olarii, curelarii şi măcelarii) s-au adunat la casa judeului oraşului discutînd problema construirii noilor prăvălii. „Prăvăliile din scînduri sînt periculoase din cauza incendiilor avînd şi un aspect urît. S-a hotărît în unanimitate ca noile clădiri să devină podoaba oraşului. Începînd din primăvara anului viitor toate cele 6 bresle adunînd suma necesară vor construi din piatră în centrul pieţii clădiri cu un etaj, învelite cu țigle care pot fi în concordanţă cu alte două clădiri publice ce urmează a fi construite : clădirea magistratului şi clădirea militară. Va fi necesar ca toate casele existente în piaţa oraşului să fie demolate⁵⁷.

După cum se vede din aceste exemple problema prăvăliilor a locurilor de vînzare era una dintre preocupările importante ale breslei. Membrii ei căutau pentru o mai bună desfacere a produselor să ocupe locurile cele mai favorabile.

Breasla cojocarilor la şedinţa sa din 1 mai 1829 relatează că unii meşteri tineri la vînzarea cărnii de miel au recurs la următorul lucru : S-au asociat cu cîte un meşter bătrîn folosind locul de vînzare al acestuia în defavoarea altora. Breasla a hotărît ca fiecare meşter indiferent dacă este sau nu asociat cu cineva să-şi vîndă produsele în locul lui de vînzare. Acest fapt a fost întărit şi în şedinţa din 3 decembrie 1831 unde se subliniază „Fiecare meşter să vîndă în locul lui stabilit, nu în locul de vînzare al prietenului sau al tatălui“. În anul 1856 din cauza locurilor de vînzare izbucnesc noi conflicte. Se atrage atenţia ca vechea ordine privind distribuirea locurilor de vînzare în oraş sau în tîrgurile din alte localităţi să fie păstrată⁵⁸.

Tendenţe de limitare a producţiei. În cadrul fiecărei bresle activitatea productivă a meşteşugarilor era reglementată. Astfel se prescria cantitatea de materie primă necesară ce urma a fi procurată şi prelucrată, se acorda o mare atenţie respectării metodelor de lucru tradiţionale. Toate aceste dispoziţii aveau scopul de a asigura un venit aproximativ egal membrilor breslei şi de a împiedica crearea unei situaţii mai avantajoase unor meşteri. La sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului

al XIX-lea în sînul breslei cojocarilor unii meşteri nu mai respectă dispoziţiile de limitare a producţiei, sau prescripţiile legate de achiziţii şi de prelucrare a materiei prime.

În anul 1773 breasla întăreşte o hotărîre anterioară care subliniază că membrii breslei nu au voie să vîndă pieile în stare crudă neprelucrată. Dacă se constată o astfel de infracţiune, pielea să intre în posesia breslei, iar dacă a fost vîndută suma primită să fie predată breslei ⁵⁹.

În anul 1777 breasla hotărăşte : „De acum încolo unii meşteri să nu aducă de la Braşov şi din alte locuri cantităţi aşa mari de piele de cojoc. Nu va fi interzisă cu desăvîrşire cumpărarea pielei din Braşov mai ales atunci cînd breasla nu are. Mai multă materie primă, cît este necesar pentru două cojoace să nu fie adusă deodată de o persoană”⁶⁰.

În anul 1775 Nagy Dániel a vîndut 4 piei crude încălcînd legile breslei şi a fost amendat prin confiscarea a 2 piei ⁶¹.

În anul 1781 Szöcs István calfă a adus din Braşov un cojoc prejudiciind interesele breslei ⁶².

În anul 1781 Csiszér Samuel a adus în dauna breslei multe piei prelucrate. I s-a atras atenţia că în viitor marfa va fi confiscată ⁶³.

În anul 1783 Kovács József fiind în Braşov în timpul iarmarocului a cumpărat un cojoc de iarnă. Dacă l-ar fi cumpărat pentru folosinţa personală nu ar fi făcut greşeală, însă el a vîndut acest cojoc cu toate interdicţiile breslei ⁶⁴.

În şedinţa sa din 20 noiembrie 1790 breasla a hotărît ca membrii ei să nu ducă mai mult de 4 cojoace la târguri numai la iarmaroace ⁶⁵.

În anul 1795 la târgul din Sfîntu Gheorghe Bodó János şi Bodó Sámuel au vîndut nişte piei de miel crude. Pentru împăcare plăteau două găleţi de vin ⁶⁶.

În anul 1803 Kovács József a cumpărat mai multe piei pentru care a fost amendat cu jumătate găleată de vin ⁶⁷.

În anul 1814 Maska János a cumpărat de la cîrpaci armeni din Gheorghieni nişte căciule albe pe care le-a vîndut în prăvălia şi în casa lui. Pentru toate acestea a fost amendat cu 2 florini şi 24 creiţari ⁶⁸. Breasla a emis o nouă dispoziţie la 1815 pentru întărirea celei din 1790, privind modul de vînzare al produselor. Fiecare meşter cu ocazia târgului nu are voie să pună la vînzare deodată mai mult de 4 cojoace. Din nou a fost interzisă cumpărarea pentru scopuri comerciale a căciulelor, amenda stabilindu-se la 12 florini ⁶⁹.

În anul 1817 Szöcs Izrael, Bodó András, Kovács Dániel şi Sükös András au jupuit miei, pielea a fost vîndută în stare crudă negustorilor străini. Au fost amendaţi, fiecare cu cîte 10 florini ⁷⁰.

În anul 1819 Bodó András, Sükös András, Maska János au fost amendaţi cu cîte 8 florini pentru că au cumpărat de la măcelari mari cantităţi de piei ⁷¹.

În anul 1822 Kovács Dániel şi Kovács Imre au fost amendaţi cu cîte 6 florini, fiindcă foloseau procedee nepermise, vopsind cu praf de smoală căciulile ştirbind astfel prestigiul breslei ⁷².

În anul 1825 breasla aduce o dispoziţie pentru membrii săi privind vînzarea pieilor crude. Nimeni nu poate să vîndă nici o piele crudă dacă nu

plătește breslei o groșiță. Amenda va fi de 12 florini. Dacă cineva vrea să vîndă piele crudă întîi să informeze starostele și dregătorii breslei, plătind groșița cuvenită⁷³. Astfel se interzice cu desăvîrșire vînzarea liberă a pieilor crude.

Statutele breslei limitau nu numai aprovizionarea cu materii prime a membrilor săi, restricții după cum se vede au fost luate și în desfacerea produselor. Noul statut al breslei cojocarilor întocmit în anul 1824, a interzis membrilor săi să lucreze mai ieftin decît cum era prevăzut de breaslă. Cu ajutorul acestor măsuri breasla a vrut să limiteze procesul de pauperizare începută mai demult, asigurînd venituri aproximativ egale membrilor săi.

Limitarea numărului membrilor breslei. Lupta pentru piețe a adîncit și mai mult contradicțiile în sînul breslelor. Rezistența acestora s-a exprimat și prin limitarea numărului membrilor, prin mărirea exigențelor față de primirea calfelor și ucenicilor în bresle. Breasla căuta să rezolve greutățile provocate de piață prin limitarea numărului membrilor.

La 27 februarie 1802 breasla cojocarilor a stabilit numărul membrilor săi la 60 „De acum încolo nu pot deveni meșteri nici fiii de meșteri, nici străini pînă cînd din numărul de 60 nu moare cineva. În acest caz primul calfă oricine să fie poate fi primit în breaslă. Această măsură a fost impusă de înmulțirea numărului membrilor breslei și de faptul că meșteșugul putea fi practicat doar un sfert de an, răstimp în care abia se putea cîștiga pîinea de toate zilele, iar procurarea materiei prime punea deasemenea mari greutăți⁷⁴.

Anul	Membrii breslei	Meșteri bătrîni	Meșteri tineri	Calfe	Ucenici
0	1	2	3	4	5
1823	42	12	30	10	12
1824	44	11	33	6	13
1825	45	12	33	10	16
1826	47	12	35	13	18
1827	47	12	35	14	17
1828	48	12	36	21	12
1829	51	12	39	19	12
1830	55	12	43	11	11
1831	54	12	42	13	10
1832	53	12	41	16	6
1833	52	12	40	18	5
1834	54	12	42	14	4
1835	54	12	42	16	2
1836	51	13	38	17	1
1837	49	13	36	17	1
1838	50	12	38	3	5
1839	51	12	39	3	5

	0	1	2	3	4	5
1840		48	12	36	3	6
1841		46	12	34	3	5
1842		47	12	35	5	4
1843		47	12	35	8	8
1844		48	12	36	7	8
1845		49	12	37	5	13
1846		51	12	39	7	9
1847		50	12	38	8	6
1848		49	12	37	7	8
1849		52	12	40	4	6
1850		49	12	37	4	5
1851		48	12	36	12	8
1852		46	12	34	12	11
1853		50	12	38	8	7
1854		51	12	39	9	6
1855		52	12	40	13	4
1856		53	12	41	9	3
1857		53	12	41	9	3
1858		51	12	39	10	3

Tabelul de mai sus ilustrează schimbările numerice petrecute în sinul breslei într-o perioadă de trei decenii. Începînd din anul 1823 și pînă în anul 1858 numărul meșterilor din breaslă nu ating niciodată cifra de 60 indicată în anul 1802. Numărul lor oscilează între 42 și 55 cît era în 1830. Și în breasla cojocarilor din Tîrgul Secuiesc începînd din ultimii ani ai secolului al XVIII-lea s-a statornicit obiceiul ca membrii să fie categorisiți și limitați numeric după vîrstă. La fixarea locurilor de vînzare, la distribuirea calfelor aveau întîietatea conducătorii breslei și meșterii în vîrstă cei tineri rămînînd uneori din această cauză ani de zile fără calfe. Ei erau apoi cu totul excluși din conducerea breslei, conducătorii fiind aleși dintre cei în vîrstă.

În anul 1801 numărul meșterilor bătrîni a fost ridicat de la 4 la 12⁷⁵. Se pare că această cifră a fost păstrată neatinsă aproape un secol. Cu excepția anilor 1836—1837 cînd din cauze necunoscute numărul meșterilor bătrîni a crescut la 13. În afara anilor amintiți cifra de 12 nu s-a mai schimbat nici pînă în anul 1875. Pe lîngă meșterii bătrîni, avansarea în rîndul căroră era foarte grea a existat nu număr mai mare de meșteri tineri care așteptau un loc vacant să intre în rîndurile celor privilegiați. Începînd din anul 1851 apare o nouă categorie a meșterilor, cea de vîrstă medie a căror pretenții au rezultat adîncirea și mai accentuată a contradicțiilor din breaslă⁷⁶.

Piedici în calea angajării ucenicilor și calfelor. În același timp a fost limitat și numărul ucenicilor și calfelor admiși în breaslă. Tendința breslei era ca meseria să fie însușită doar de fiii membrilor breslei, încercînd să interzică pătrunderea tinerilor din alte localități și chiar fiilor meșteșuga-

rilor din alte branșe din oraș. Acest fenomen familiar care a exclus orice selecție și concurență din rîndul candidaților a contribuit la decăderea și mai accentuată a calității produselor.

În anul 1786 regimentul, pentru a sprijini breslași — militari au hotărît :

— Nu se poate primi în rîndul breslei meșteri străini. Străinii nemilitari care vor să vină în oraș să nu fie încurajați de nimeni.

— Calfe străine să fie angajați numai în cazuri foarte bine întemeiate, cu știrea și aprobarea starostelui și a dregătorilor breslei ⁷⁷.

În anul 1799 breasla interzice angajarea pentru ucenicie a copiilor sub 12 ani. În anul 1800 breasla interzice angajarea liberă a ucenicilor. Ucenicul înainte de angajare trebuia să se prezinte în fața starostelui breslei. Conducătorii ei stabileau locul de muncă a ucenicului. Copiii meșterilor din breaslă puteau să-și aleagă singuri stăpînul. În anul 1819 breasla aduce o nouă dispoziție conform căreia meșterul poate să angajeze pentru ucenicie oricînd și la orice vîrstă copilul lui, cu condiția ca ucenicul să fie eliberat numai atunci cînd și-a ispășit perioada de ucenicie. Copiii străini pot fi primiți numai după ce au îndeplinit vîrsta de 12 ani, deoarece înainte de această vîrstă nu pot învăța meseria ⁷⁸.

În anul 1859 Gáll Gáspár roagă ca ruda lui, Gáll Dénes să fie angajat ca ucenic. Breasla a respins cererea cu motivarea că susnumitul nu este descendentul unui cetățean din orașul Tîrgu Secuiesc și că breasla la ora actuală este foarte numeroasă ⁷⁹.

Din tabelul prezentat reiese numărul destul de redus al ucenicilor și calfelor, număr care s-a situat mult sub cel al meșterilor. Au fost perioade între 1838—1842, cînd numărul acestora abia atingea cifra de 5. Într-un interval de 20 de ani între 1838—1858 numărul ucenicilor și calfelor rareori a depășit cifra de 10. Fenomenul descreșterii a intensificat lupta meșterilor pentru obținerea ucenicilor și calfelor. Conducătorii breslei și meșterii bătrîni și-au împărțit ucenicii și calfele, iar meșterii tineri rămîneau întotdeauna fără ei. Se petrece și în breasla cojocarilor din Tîrgu Secuiesc un proces de formare a unei pături de meșteri mari înstăriți și concomitent cu aceasta are loc și pauperizarea majorității membrilor breslei. Obținerea unui calfe a însemnat un mare favor pe care meșterul trebuia să-l onoreze. Astfel, la ședința breslei din ianuarie 1800 s-a hotărît ca orice meșter care primește pe o durată de un an calfă de la breaslă trebuie să facă aldămaș, cu jumătate de găleată de vin dacă era fiul unui breslaș, sau cu o găleată dacă era străin ⁸⁰.

Pentru a reglementa și a sili calfele să însușească în mod temeinic meseria, breasla la 27 decembrie 1775 emite o dispoziție care stabilește la 2 ani durata cît trebuie să petreacă calfa la stăpînul lui. El trebuia să se subordoneze în toate privințele intereselor breslei. Dacă nu-și dă silința pentru însușirea meseriei în acest interval nu va fi primit în rîndul membrilor breslei ⁸¹.

Capodopera și condițiile ei de executare. Calfa care a îndeplinit cei doi ani de calfie și după ce a petrecut 3 ani de călătorie profesională trebuia să efectueze „capodopera“. La sfîrșitul secolului al XVIII-la încă se

punea un accent deosebit asupra calității excepționale a acestei lucrări, care în 1781 a fost stabilit de breaslă în felul următor : confecționarea unui cojoc de femeie de excelentă calitate, confecționarea unei blane și a unei căciule germane. După ce capodopera a fost acceptată calfa trebuia să plătească o taxă de intrare, cei din oraș 5 florini, străinii 10 florini ⁸².

La începutul, dar mai ales pe la mijlocul secolului al XIX-lea odată cu pătrunderea produselor fabricate această metodă de executare a capodoperei a devenit ținta criticilor autorităților, care încep să exercite controlul asupra breslelor, să conducă activitatea lor prin circulare. Tendința lor era desființarea obligațiilor breslașe care împiedicau libera concurență de pe piață. Deși s-a păstrat dreptul breslelor de a judeca pe membrii lor, dar hotărîrea putea fi atacată prin recurs la magistrat. Breslele treptat ajung sub controlul magistratului. În noul statut al breslei, publicat în 1824 se accentuează că forurile superioare ale ei sînt comisarul breslei și magistratul orașului. Cei care nu sînt mulțumiți cu pedepsele date cu plîngerea lor să se adreseze magistratului. Deci comisarii și magistratul aveau dreptul de control la toate activitățile breslelor, amestecîndu-se în afacerile acestora ⁸³.

Breslele încep să piardă prestigiul anterior în consecință capodopera începe să piardă din importanța sa de altădată devenind o simplă formalitate. În anul 1850 efectuarea capodoperei a fost : confecționarea unei blăni și unei căciuli. Între anii 1823—1850 nu cunoaștem nici un caz de respingere a capodoperei, ceea ce înseamnă că efectuarea acesteia a devenit într-adevăr o simplă formalitate.

Ridicarea taxelor de intrare în breaslă. Paralel cu limitarea numărului de membrii, ridicatele taxe de intrare în breaslă îngreunează și ele situația ucenicilor sau a calfelor care doreau să devină meșteri. La începutul secolului al XIX-lea taxa de ucenicie era 3.52 florini renani, taxa de calfă 4 florini renani, iar taxa de intrare 10 florini renani. Calfa înainte de intrare făcea ospăț, la care participau toți membrii breslei. Masa era foarte costisitoare și se compunea din : trei feluri de mîncăruri gătite, 24 bucăți găini umplute, 3 purcei fripți, 3 capete de porc, pîine albă și 3 găleți de vin. O hotărîre a breslei din 25 aprilie 1805 permitea ca ospățul să fie răscumpărat cu bani. Meșterii străini erau obligați să plătească dublu față de meșterii locali ⁸⁴.

În perioada anilor 1823—1850 taxa de intrare în breaslă a fost tot mai des răscumpărată prin bani, pe motivul că breasla avea foarte multe cheltuieli — era perioada procesului dintre cojocari și măcelari. Taxele care la început erau acceptabile cu timpul înregistrau creșteri considerabile. Taxa de ucenicie de la suma de 3.52 florini renani s-a ridicat la suma de 40 sau chiar 50 de florini renani. Taxa de calfă de la 4 florini renani a ajuns la 40—50 florini renani, într-o perioadă relativ scurtă ⁸⁵.

Sumele cele mai mari au fost cele de intrare în breaslă, aici pe lângă ospățul foarte costisitor sau sume însemnate de bani meșterii trebuiau să plătească și taxa de prăvălie, care fusese stabilită la 5 florini pentru localnici și 10 florini pentru străini. Taxa de intrare a crescut de la 10 florini renani cît era în 1823 la 70 în 1829, cît a plătit curelarul Nagy Sámuel

pentru fiul lui, plus 10 florini pentru taxa de prăvălie. În anul 1837 Bodó Sámuel a plătit pentru fiul lui 100 florini renani și două găleți de vin. În anul 1843 Szabó Lázár a cerut să fie primit în rîndurile breslei, cu mențiunea ca stagiul de ucenicie și călfile l-a efectuat în altă parte. Breasla a hotărît primirea sa în rîndul ei, cerînd 200 florini renani, sumă ce trebuia achitată în două rate⁸⁶.

Acestor cerințe materiale în primul rînd puteau face față fiii meșteșugarilor breslași mai înstăriți. Astfel practicarea meșteșugului în interiorul orașului devenea tot mai mult un monopol familiar al meșteșugarilor breslași. Nenumărate măsuri au tendința de a transforma practicarea meșteșugului pentru o pătură restrînsă în oraș și de a închide calea intrării în breaslă a străinilor. Este caracteristic faptul că fiul meșterului breslaș plătea numai jumătate din taxele de angajare, de intrare și de eliberare din breaslă.

*

* *

Dacă în condițiile feudalismului breslele au constituit factori cu caracter progresist ai producției de mărfuri, în perioada dezvoltării capitalismului ele devin frîne ale progresului social. Descompunerea breslelor a fost provocată mai ales de lărgirea pieții. Cu creșterea populației consumatoare, producția de mărfuri căuta să spargă cadrele prea înguste a pieții locale.

Producția breslelor avînd o tehnică primitivă și o diviziune limitată a muncii și fiind potrivită numai satisfacerii trebuințelor unui cerc restrîns de consumatori nu putea să facă față cerințelor pieței lărgite. Creșterea forțelor de producție, necesitățile dezvoltării economice se aflau în contradicție de neîmpăcat cu caracterul închis al sistemului de breaslă, cu împiedicarea perfecționărilor tehnice, cu îngrădirea metodică a numărului ucenicilor și calfelor. Cînd lărgirea pieței a spart cadrul feudal, producția breslașă, înzestrată cu o tehnică înapoiată, era neputincioasă în fața necesităților mărite nefiind în stare să le satisfacă.

Criza sistemului de breaslă în general și în mod concret cel al cojocarilor din Tîrgu Secuiesc reiese foarte limpede din răspunsurile date de breaslă la chestionarul trimis de Ministerul Comerțului în anul 1857. Lipsa capitalului comercial împiedică exportarea produselor breslei cojocarilor în străinătate⁸⁷. Cercurile conducătoare din Viena căutau să rupă economia Transilvaniei de piețele din România și să o lege cît mai mult de Austria înglobînd și principatul Transilvaniei în uniunea vamală austriacă⁸⁸.

La decăderea și criza breslei cojocarilor a contribuit în mod substanțial și politica vamală austriacă față de România. Pentru breasla cojocarilor principala sursă de materie primă era Moldova. Din cauza războiului vamal materia primă cîndva ieftină se putea cumpăra numai cu moneda de argint. Dorința cojocarilor era ca Austria să se înțeleagă cu România pentru micșorarea tarifelor vamale. Pentru intensificarea legăturilor comerciale între orașul Tîrgu Secuiesc și Moldova breasla propune construirea unei căi ferate între orașul Tîrgu Secuiesc — Brețcu prin pasul Oituz, care să lege Transilvania cu Moldova. Pentru dezvoltarea telecomunicațiilor propun introducerea în orașul Tîrgu Secuiesc a telegrafului.

Nevoia lărgirii pieței interne pentru desfacerea produselor a constituit o piedică importantă în calea dezvoltării breslei. Piața de desfacere s-a limitat la orașul și plasa Tîrgu Secuiesc. Materia primă era foarte scumpă, iar din lipsă de bani ea putea fi foarte greu procurată, produsele destinate comerțului uneori erau vîndute la un preț foarte scăzut. Sînt interesante cîteva cifre privind prețul materiei prime și posibilitățile de comercializare ale produselor breslei.

În 1854 pielea de oaie era 3 florini, în 1855 — 3.12 florini. O blană scurtă a fost vîndută în 1854 cu 3.12 florini și la 1855 tot cu 3.12 florini. La restrîngerea pieții au contribuit și cîrpacii, care în plasa Tîrgu Secuiesc s-au răspîndit în fiecare sat și comună. Datorită acestor cauze meseria cojocarilor era în decădere. Părinții nu mai vor să dea copiii la această meserie, care se poate practica doar în cele trei luni de iarnă. Ziua de lucru în breaslă era de la ora 6 dimineața pînă la 8 seara.

După cum se vede situația cojocarilor din Tîrgu Secuiesc s-a înrăutățit și din cauza crizei generale a sistemului de breaslă. Singura cale de ieșire din criză ar fi fost reformarea acestei organizații învechite. Cojocarii din Tîrgu Secuiesc păstrători ai tradițiilor breslașe sînt împotriva oricărei încercări de reformare a producției. Conservatorismul lor se manifestă și cînd își exprimă dorința unanimă a meșterilor, calfelor, și ucenicilor de a păstra neștirbit privilegiul acordat de principele Gheorghe Rakoczi al II-lea, în anul 1649. Recunosc că în procesul de producție folosesc unelte foarte rudimentare, neavînd nici o mașină mai modernă. Deși nu ar fi nici-o piedică pentru înzestrarea producției cu mașini de productivitate mai mare, sînt împotriva oricărei modernizări, refuzînd în mod categoric folosirea mașinilor sau uneltelor perfecționate⁸⁹.

Menținînd cu orice preț, chiar în detrimentul situației lor materiale a unei lumi învechite, demodate, breasla cojocarilor a supraviețuit cu mici modificări marile evenimente istorice petrecute în țara noastră și prin păstrarea tradițiilor și a documentelor breslei a ușurat cu mult studiul trecutului istoric al acestor locuri.

N O T E

¹ ȘTEFAN PASCU, Meșteșugurile în Transilvania pînă la secolul al XVI-lea, București, Editura Academiei R.P.R. 1954.

² LADISLAU FODOR, Despre probelma descompunerii breslelor din Odorhei în prima jumătate a secolului al XIX-lea, Studii 1956 (I); Kovách Géza, A zilahi céhek története (Istoria breslelor din Zaláu), Editura științifică București, 1956; Kovách Géza, Răspîndirea meșteșugurilor în comunele Comitatului Arad în secolele XVII—XIX, Editat de Muzeul Județean Arad, 1974; Magdalena Bunta, Contribuții la istoria destrămării breslelor din Cluj, în Acta Muzei Napocensis 1964; Vladimir Dicușcu, Breslele, negustori și meseriași în Țara Românească (1930—1848), Editura Academiei, R.S.R. București, 1973.

³ Kézdivásárhely (Ghidul Muzeului Tîrgu Secuiesc), capitolul, Bresle și tradiții breslașe la Tîrgu Secuiesc, Editat de Muzeul din Sfîntu Gheorghe, 1972.

⁴ Documentele breslei cojocarilor, Act din 8 septembrie 1649. Fond nr. 4. Cojocari. În continuare toate documentele la acest fond.

- 5 Idem, Act din 17 mai 1649, Emis în Alba Iulia.
- 6 Idem, Act din 1 februarie 1664, Emis de Mihai Apafi în Nagy-Sink.
- 7 Idem, Act din 8 septembrie 1649 și 1 ianuarie 1754 din Tîrgu Secuiesc.
- 8 Idem.
- 9 Idem, Act din 6 mai 1665, Emis de Mihai Apaffi
- 10 Imreh István, A rendtartó székely falú (organizația satului secuiesc), Editura Kriterion, București, 1973, p. 19.
- 11 Szádeczky Lajos, A székely határőrség szervezése 1762—1764-ben (Organizarea regimentelor de grăniceri în secuime în 1762—1764), Budapest 1908, p. 191.
- 12 Protocolul breslei cojocarilor (1773—1806).
- 13 Idem.
- 14 Act emis la 18 mai 1799 de magistratul orașului Tîrgu Secuiesc.
- 15 Act din 27 martie 1809, adresată Guberniului Transilvaniei.
- 16 Protocolul breslei cojocarilor (1806—1873).
- 17 Plîngerea breslei cojocarilor din Tîrgu Secuiesc către Guberniul Transilvaniei din 1825.
- 18 Magdalena Bunta. Op. cit p. 240.
- 19 „Deliberatum“, care reglementează cumpărarea pieilor de miel pentru toată țara, emis de Guberniul Transilvaniei în Sibiu, la 27 aprilie 1747.
- 20 Dispoziția dată de Maria Thereza la 1772, privitoare la cumpărarea pielei de miel.
- 21 Plîngerea Breslei cojocarilor către judele și judecătoria orașului Tîrgu Secuiesc, 22 martie, 1748.
- 22 Act emis la 18 mai 1790 de magistratul orașului Tîrgu Secuiesc.
- 23 Act emis la 26 iulie 1811 de breasla cojocarilor din Tîrgu Secuiesc.
- 24 Plîngerea măcelarului Szabó Izrael către judele, magistratului orașului și Guberniului, 1826.
- 25 Acordul încheiat între breasla cojocarilor și negustorii din oraș la 23 februarie, 19 martie 1800.
- 26 Înțelegerea între negustorul Izsák Antal cu breasla cojocarilor la 17 ianuarie 1809.
- 27 Dispoziția Guberniului Transilvaniei la 4 februarie 1805.
- 28 Plîngerea negustorilor din oraș către Guberniul Transilvaniei și hotărîrea acesteia din 20 aprilie 1809, Cluj.
- 29 Plîngerea breslei cojocarilor de către Guberniul Transilvaniei, hotărîrea dată de aceasta la 16 iulie 1807, Cluj.
- 30 Scrisoarea calfei Szabó Lázár adresată breslei cojocarilor din Tîrgu Secuiesc.
- 31 Kovách Géza, A zilahi céhek története p. 28.
- 32 Act emis de magistratul orașului Tîrgu Secuiesc, 10 ianuarie 1763.
- 33 Act emis de breasla cojocarilor, 16 noiembrie 1796.
- 34 Act emis de magistratul orașului, 2 martie 1810.
- 35 Protocolul breslei cojocarilor, (1788—1898).
- 36 Scrisoarea lui Boldizsár János adresată breslei cojocarilor, 20 ianuarie 1802.
- 37 Scrisoarea măcelarului Szöts József, adresată cojocarilor 21 iulie 1814.
- 38 Act emis de Guberniul Transilvaniei cu număr 3791/27 aprilie 1835.
- 39 Magdalena Bunta, Op. cit., p. 241.
- 40 Plîngerea breslei cojocarilor adresată magistratului în anul 1770.
- 41 Hotărîrea magistratului din anul 1771.
- 42 Idem, anul 1772.
- 43 Act emis la Tîrgu Secuiesc, la 24 mai 1804 (cele 25 de puncte ale Societății Măcelarilor).
- 44 Plîngerea breslei cojocarilor către comandantul regimentului, 1 septembrie 1818.

- 45 Plîngerea breslei cojocarilor către magistratul oraşului Tîrgu Secuiesc, 10 februarie 1810.
- 46 Acordul încheiat între breslele cojocarilor şi măcelarilor la Catalina (localitatea lângă Tîrgu Secuiesc), în anul 1812.
- 47 Plîngerea cojocarilor adresată Guberniului Transilvaniei din 1825.
- 48 Scrisorile de mărturie ale breslelor : cizmarilor, tăbăcarilor, olarilor şi curelarilor din 1827.
- 49 Ancheta breslei cojocarilor organizat la, 14 februarie 1833 la Tîrgu Secuiesc.
- 50 Act din protocolul Magistratului Tîrgu Secuiesc, 27 martie 1827.
- 51 Act din protocolul Judecătoriei Trei Scaune, 15 octombrie 1827.
- 52 Act din protocolul Tablei Regeşti din Tîrgu Mureş, 7 februarie 1832.
- 53 Plîngerea cojocarilor adresată împăratului în anul 1832.
- 54 Protocolul breslei cojocarilor (1788—1898).
- 55 Act emis de Magistratul oraşului Tîrgu Secuiesc în 1807.
- 56 Protocolul breslei cojocarilor (1788—1898).
- 57 Act emis de Magistratul oraşului Tîrgu Secuiesc, la 8 noiembrie 1837.
- 58 Protocolul breslei cojocarilor (1788—1898).
- 59 Protocolul breslei cojocarilor (1773—1806).
- 60 Idem
- 61 Idem.
- 62 Idem.
- 63 Idem.
- 64 Idem.
- 65 Protocolul breslei cojocarilor (1788—1898).
- 66 Protocolul breslei cojocarilor (1773—1806).
- 67 Idem.
- 68 Protocolul breslei cojocarilor (1806—1873).
- 69 Protocolul breslei cojocarilor (1788—1898).
- 70 Protocolul breslei cojocarilor (1806—1873).
- 71 Idem.
- 72 Idem.
- 73 Protocolul breslei cojocarilor (1788—1898)
- 74 Idem.
- 75 Idem.
- 76 Protocolul breslei cojocarilor (1823—1896).
- 77 Act emis de Regimentul II infanterie, 11 noiembrie 1786.
- 78 Protocolul breslei 1788—1898).
- 79 Idem.
- 80 Idem.
- 81 Protocolul breslei (1773—1806).
- 82 Protocolul breslei (1788—1898).
- 83 Statutul breslei emis de Guberniul Transilvaniei 1824.
- 84 Protocolul breslei cojocarilor (1823—1896).
- 85 Idem.
- 86 Idem.
- 87 Act emis de Ministerul Comerţului, 1857.
- 88 Istoria României, vol. III p. 418, Editura Academiei R.P.R. Bucureşti, 1964.
- 89 Act emis de Ministerul Comerţului, 1857.

A kézdivásárhelyi szűcs céh története a XVIII. század végén és a XIX. század elején

(KIVONAT)

A kézdivásárhelyi céhek több évtizeddel túléltek az 1872-ben bekövetkezett hivatalos megszüntetésüket, a céh szokások és hagyományok, ha megváltozott keretek között is, de tovább léteztek, végleges megszűnésük a szocialista termelési viszonyok meghonosodásával egyidejű.

A legkorábbi és a város életében is jelentős szerepet játszó céhek között találjuk az 1649-ben létrejött szűcs céhet is. A jelen dolgozat a szűcs céh történetével, fejlődésével, de főképpen bomlásával foglalkozik. A fejlődést gátló általános okok mellett egyedi, helyi jellegű tényezők is hozzájárultak az egykor virágzó céh-élet hanyatlásához.

A kötelező katonáskodással járó számtalan teher, a katonai parancsnokság beavatkozása a céh belügyeibe, meggyorsította a céhben megindult bomlási folyamatot.

A szűcs céh valamint a város azon polgárai, akik valamilyen formában kapcsolatban állottak ezen mesterséggel — kereskedők, mészárosok, kontárok — ellentétbe kerülnek a céh érdekeivel, a nyersanyag-eladás és -felvásárlás, a szűcs termékek árusítása, és céhen kívüli szűcsök (kontárok) tevékenysége folytán. Napirenden voltak a viszálykodások, egymás érdekeinek megsértése és a perelkedések.

Az egy városon belüli céhek közötti ellentétek jó példáját szolgáltatja a szűcs és mészáros céh több évtizedes torzsalkodása. A bárányok nyúzása és húsának eladása miatt fellépő ellentétek, meghaladták a kisváros törvényhatósági szerveinek a hatáskörét, az ügy az ország legmagasabb igazságtételi fórumai elé került, végső fokon pedig a császártól várták az igazságos pártatlan ítélethozatalt.

A szűcs céh életében is jelentős szerepet képviselt a késztermékek értékesítése a heti vagy az országos vásáros napok alkalmával. A termékek eladásának legjelentősebb helye maga Kézdivásárhely piaca volt. Itt a céheknek meghatározott helyen árulószinjeik voltak. A szűcs céh tagjai is a céhszabályzatok értelmében a tisztségeknek megfelelően osztották szét az árulóhelyeket, a fiataloknak vagy befolyással nem rendelkezőknek a leggyengébb helyek jutottak. Az árulószinnek felosztásánál jelentkező gyakori ellentétek, a céh azon erőfeszítései, hogy a termékek előállítását és eladását szigorú rendeletekkel szabályozza, hozzájárultak a céhen belüli ellentétek elmélyüléséhez.

A céhes termelés váltságát jelentette a céhbe való felvétel megnehezítését célzó intézkedések, az inasok és mesterlegények alkalmazásakor tanúsított túlzott szigor, a termelés növekedését fékező rendelkezések. 1802-ben a céh a következő határozatot hozta: „Ezután mester ember nem lehet sem mester gyermeke sem idegen, mindaddig amíg a

60 személyből álló mesterek közül valaki meg nem hal. Ha valaki a mesterek közül meghalt az első mesterlegényt akárki legyen felvehető. Azért van erre szükség mert a céhmesterek száma igen megszorodott, a mesterséget csak egy negyedévig lehet folytatni, ezalatt a mindennapi kenyeret alig lehet megkeresni, a nyersanyag beszerzése szintén nagyon nehéz“.

Az inasok, mesterlegények és mesterek felvételét megnehezítő intézkedések, a szücs mesterséget Kézdivásárhelyen egy kis csoport számára tette csak lehetővé. Az idegen városból származó, de sok esetben a más céhbéliek gyermekeinek sem adatott lehetőség a szücsmesterség elsajátítására. 1786-ban a kézdivásárhelyi határőr katonai parancsnokság a következő rendeletet bocsátotta ki: „Idegen mesterembert befogadni a céhbe nem leszen szabad, afféle idegen idekívánkozó, nem katona személyeket senki ne is bátorítson idejönni. Mesterlegényt is okkal, módval a fő céhmester hírvél és a céhek előljáróinak akarattjából és engedelmeiből hívjon és fogadjon akárki is“.

1838—1858 között az inas- és mesterlegények száma nagyon ritkán haladta meg a tízet. A mesterek közül csak a kiváltságos vagy öreg mesterek jutottak főként inasokhoz és legényekhez, a fiatal mesterek ezt az előnyt nem élvezhették. Ez a tény a céhen belüli vagyoni differenciálódást segítette elő.

A céh taglétszámának korlátozása mellett egyre gyakoribbak a szegődtetési és felszabadítási díjak, a szinpénz és derékasztal értékének emelkedése. Rövid idő alatt az inas és mesterlegényi taxa 4 forintról 40-re emelkedett. A mesterjelöltnek kellett azonban a céhbe való bevételkor a legmagasabb díjakat fizetni. 1823-ban 10 forintról, 1837-ben 100 forintra emelkedett ez az összeg. Ilyen nagy összegeket a tehetősebb, módosabb családok fiai tudtak csak fizetni. Így tehát a mesterségek folytatása mindinkább összeszűkülte és a céhes családok monopóliumává vált.

A kézdivásárhelyi szücs céh életét, fejlődését és bomlását bemutató események útján betekintést nyerünk Kézdivásárhely társadalmának a XVIII. század végi és XIX. század eleji életébe is.